

Bank centralny

Co to jest bank centralny?

Instytucja odpowiedzialna za:

- funkcjonowanie systemu bankowego
- prowadzenie bieżącej polityki pieniężnej państwa.

Modele bankowości centralnej

W praktyce gospodarczej wyróżnia się dwa modele relacji banku centralnego i państwa:

- bank centralny niezależny od państwa (samodzielnie ustalający cele i dobierający narzędzia),
- bank centralny zależny od państwa (rządu).

Funkcje banku centralnego

- Emituje pieniądź gotówkowy. Jest jedyną instytucją uprawnioną do emitowania znaków pieniężnych w danym państwie.
- Bank centralny jako bank banków, tzn. zaopatruje banki komercyjne w pieniądź, reguluje rezerwy banków komercyjnych. realizuje również transakcje z zagranicznymi bankami centralnymi i instytucjami międzynarodowymi.

- Bank centralny jest bankiem państwa. Prowadzi rachunki instytucji państwowych. Utrzymuje rachunki depozytowe państwa, prowadzi kasową obsługę budżetu, obsługuje dług publiczny. W wyjątkowych przypadkach bank centralny może udzielić państwu kredytu (w formie kredytu bezpośredniego lub zakupu skarbowych papierów wartościowych).

- Bank centralny pełni funkcje pożyczkodawcy ostatej szansy (ostatej instancji) – wspomaga pożyczkami banki i instytucje finansowe w sytuacji kryzysowej (TOO BIG TO FAIL).

Funkcje stabilizująco-kontrolne

- Bank centralny formułuje cele polityki pieniężnej państwa i steruje nią za pomocą dostępnych instrumentów.
- Bank centralny utrzymuje i zarządza rezerwami dewizowymi kraju, a także prowadzi politykę kształtowania kursu waluty krajowej.

- Bank centralny nadzoruje działalność banków komercyjnych, dbając o bezpieczeństwo systemu bankowego.
- Bank centralny reguluje podaż pieniądza w obiegu (poprzez np. operacje otwartego rynku i ustalanie stóp procentowych) i oddziałuje na politykę kredytową banków komercyjnych.

Pośrednie instrumenty polityki pieniężnej

- **Polityka rezerw obowiązkowych**
- **Operacje otwartego rynku**
- **Transakcje depozytowo-kredytowe**

Polityka rezerw obowiązkowych

- Polityka rezerw obowiązkowych zalicza się do instrumentów ilościowych. Stopa rezerw obowiązkowych określa, ile procent od każdego depozytu zdeponowanego na rachunkach a vista lub rachunku terminowym banki komercyjne muszą przekazać na swój rachunek w banku centralnym lub utrzymywać je w swojej kasie w formie zapasów gotówki.

Operacje otwartego rynku

- Operacje otwartego rynku prowadzone są z bankami komercyjnymi z inicjatywy banku centralnego. Polegają na zakupie lub sprzedaży papierów wartościowych, dewiz oraz bonów pieniężnych emitowanych na własny rachunek przez bank centralny.

- W ramach operacji otwartego rynku, transakcje mogą być dokonywane w sposób warunkowy lub bezwarunkowy. Poprzez nie bank centralny ma wpływ na płynność i zdolności emisyjne banków komercyjnych, wysokość stóp procentowych oraz efektywność funkcjonowania rynku pieniężnego. W operacjach otwartego rynku mogą brać udział wybrane banki, zwane dealerami rynku pieniężnego.

Transakcje depozytowo-kredytowe

- W ramach transakcji depozytowo-kredytowych banki komercyjne mogą pożyczać z własnej inicjatywy pieniądze od banku centralnego. Istnieją jednak pewne limity i warunki specjalne tych pożyczek ustalane bezpośrednio przez bank centralny, który występuje tu jako kredytodawca ostatecznej instancji. Do operacji depozytowych natomiast, należą wszelkie lokaty na rachunku terminowym w banku centralnym, zwane depozytami na koniec dnia. Operacje depozytowo-kredytowe są istotne kiedy regulowanie płynności płatniczej sektora bankowego za pomocą operacji otwartego rynku nie zapewnia utrzymania ustabilizowanego i zgodnego z oczekiwaniami poziomu stóp procentowych.

Instrumenty bezpośrednie oddziaływania na rynek pieniężny

- **Kontrola udzielanych kredytów i stóp procentowych**
- **Moralna perswazja**

Kontrola udzielanych kredytów i stóp procentowych

Kontrola kredytów może przybierać różne formy. Różny też może być zakres jej stosowania. Może przybrać bowiem formę:

- kontyngentów lub pułapów kredytowych,
- kwotowych lub procentowych ograniczeń dotyczących depozytów lub papierów wartościowych,
- dyrektywnych wskaźników określających procentowy stosunek danego typu kredytów do kapitału własnego,
- badania wypłacalności banków komercyjnych,
- innych łagodniejszych form kontroli.

Moralna perswazja

Polega ona na przekazywaniu w różnej formie informacji na temat krótko i średniookresowych założeń polityki pieniężnej, jej instrumentów i zamierzonych efektów.

Przesłanki do perswazji:

- Stany nadpłynności w sektorze bankowym
- Konieczność jednoczesnego realizowania wykluczających się nawzajem celów polityki pieniężnej, czego przykładem może być potrzeba schłodzenia koniunktury gospodarczej oraz zmniejszenia dopływu kapitału z zagranicy.

Krótką historia banków centralnych

- Kiedy po serii wojen w XVII wieku Szwecja tonęła w długach, władze wpadły na pomysł, jak zwiększyć ilość pieniędzy w kraju. Do systemu kruszcowego opartego na złocie i srebrze, których zawsze brakowało, postanowiły dołączyć miedź, której kraj miał pod dostatkiem. W 1668 r. parlament utworzył więc Szwedzki Bank Państwowy (dzisiejszy Sveriges Riksbank), w którym platmynta można było wymienić na kwit depozytowy i posługiwać się nim w handlu, a także dokonywać transakcji odwrotnych/

- Z czasem bankierzy zorientowali się, że nie trzeba trzymać 100 procent pokrycia w kruszcu, ponieważ jest mało prawdopodobne, żeby wszyscy obywatele jednocześnie zgłosili się z kwitami. Kiedy jednak banki zaczęły wydawać więcej banknotów, nie tylko ruszyła machina podrabiania pieniędzy, ale i same uległy pokusie nadmiernej emisji. Dlatego XVIII wiek w Europie Zachodniej upłynął pod znakiem spekulacji. To wywołało drugą falę tworzenia banków centralnych po to, by zapanować nad hiperinflacją po wojnach rewolucyjnych.

Bank Anglii

- Centralny bank Wielkiej Brytanii zwany „strażnikiem brytyjskiego funta”,
- Bank Anglii pełni rolę doradcy rządowego w sprawach polityki pieniężnej i na ile to możliwe, stabilizuje walutę, ustalając odpowiednie stopy procentowe.
- Od samego początku bank ten znajdował się w prywatnych rękach: w roku 1946 został upaństwowiony przez rząd Clementa Attlee.

XVII wiek

- W XVII wieku w Londynie większość operacji bankowych przeprowadzali złotnicy. System ten funkcjonował dość dobrze, dopóki monarchowie z dynastii Stuartów nie zaczęli „zapominać” o zaciągniętych pożyczkach. Najwięksi finansiści w końcu zbankrutowali, a kraj rozpaczliwie potrzebował środków na prowadzenie wojny z Francją.
- Londyńczyków poproszono o pożyczanie 1 200 000 funtów. W zamian za to rząd miał wypłacić udziałowcom ośmioprocentowe odsetki i stworzyć spółkę o nazwie **The Governor and Company of the Bank of England**. Pieniądze wpłynęły w ciągu dwóch tygodni i w roku 1694 Bank Anglii otworzył swe podwoje.

XVIII wiek

- Na początku klientom wpłacającym do banku funty, szylingi i [pensy](#) wydawano pokwitowania odręcznie napisane na papierze bankowym. Każdy posiadacz takich „banknotów” mógł je później wymienić na złoto albo monety.
- Gdy premier Robert Walpole rzucił hasło utworzenia funduszu amortyzacyjnego (sinking fund) i gdy wprowadzono ideę długu narodowego (National Debt) (też XVIII w.), Bank Anglii grał tu kluczową rolę. Na mocy reformy karty założycielskiej z roku 1781 bank odpowiadał też za parytet złota. W 1797 okazało się, że wojna tak zmniejszyła rezerwy złota, że zabroniono dyrektorom banku wypłacać złoto według parytetu. Zakaz trwał w mocy do roku 1821.

XIX i XX wiek

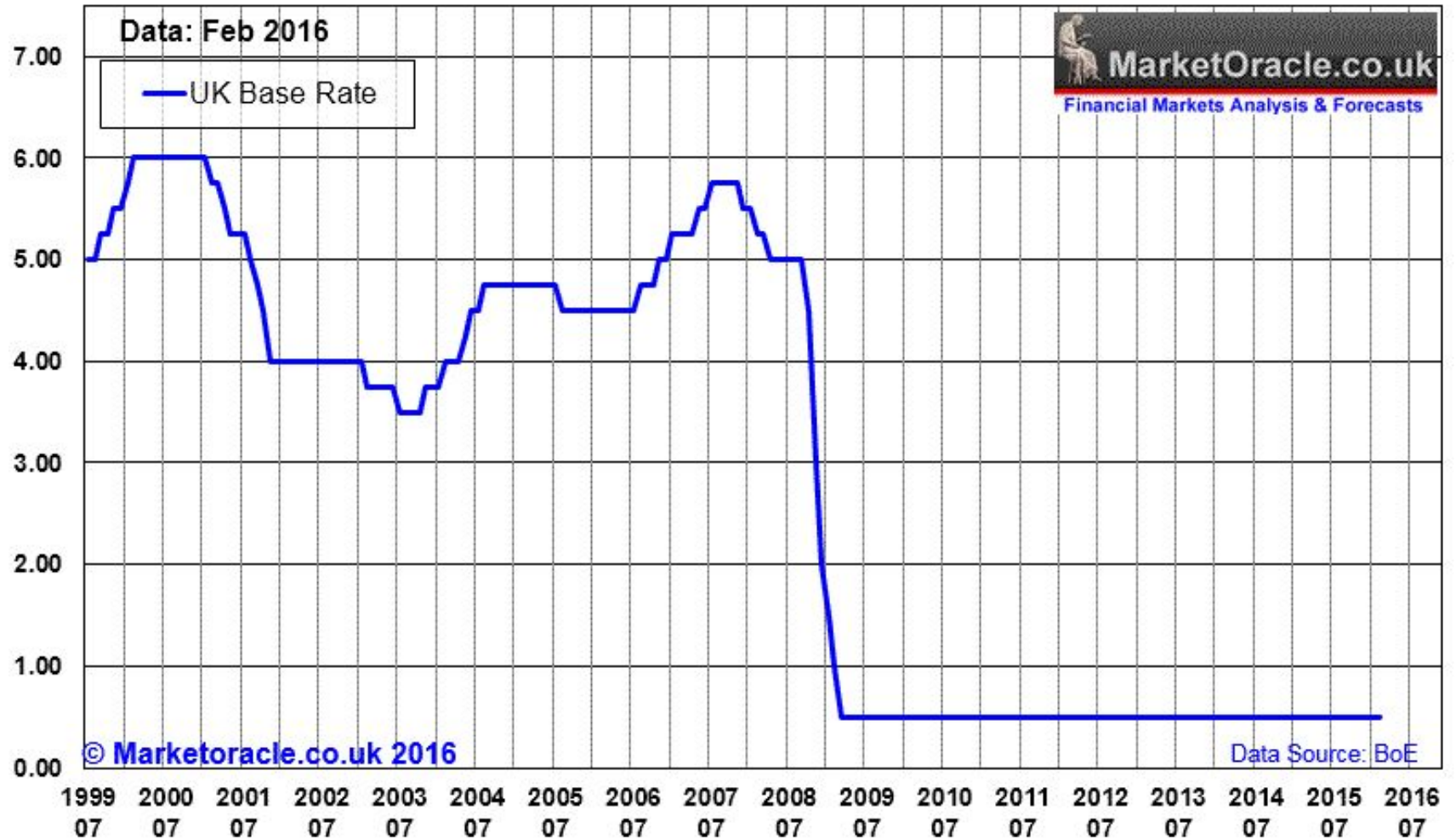
- W XIX wieku funt brytyjski oraz banknoty puszczane w obieg przez Bank Anglii stały się najmocniejszą walutą na świecie. Sytuację tę zmieniła jednak I wojna światowa. Olbrzymie koszty, jakie za sobą pociągnęła, zrujnowały gospodarkę kraju. Wielu inwestorów zaczęło gorączkowo wymieniać banknoty na złote monety, aż w końcu ich zabrakło. Wprowadzono więc banknoty o niskim nominale, a używane na co dzień złote monety raz na zawsze odeszły w zapomnienie. W 1931 roku Wielka Brytania całkowicie zarzuciła parytet złota, co oznacza, że wartość funta szterlinga nie odpowiadała już określonej ilości kruszcu. W 1946 C. Attlee znacjonalizował Bank Anglii.

Prezes Banku Anglii

- Mark Carney

UK Base Interest Rate

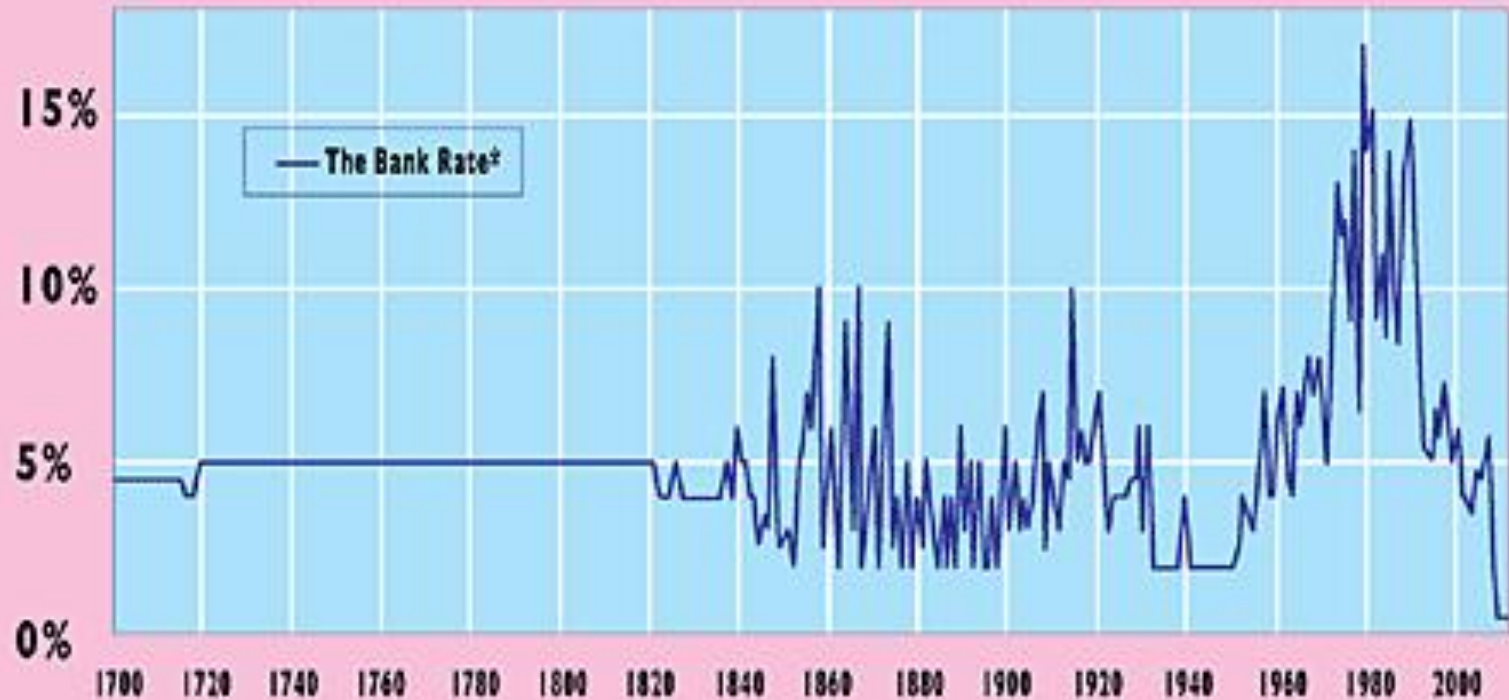

Źródło:

<http://www.marketoracle.co.uk/images/2016/Feb/uk-base-interest-rate.gif> [Dostęp: 19-12-2016]

The bank rate 1700-2011

* Variously the Bank Rate, Minimum Lending Rate, Bond / Dealing Rate and Official Bank Rate.

Source: The Bank of England, Church House

Źródło:

<http://monevator.com/floating-rate-bonds-as-a-hedge-against-rising-interest-rates/> [Dostęp: 10.12.2016]

Narodowy Bank Polski

- Narodowy Bank Polski (NBP) jest bankiem centralnym Rzeczypospolitej Polskiej. Wypełnia zadania określone w Konstytucji RP, ustawie o Narodowym Banku Polskim i ustawie Prawo bankowe. Wymienione akty prawne gwarantują niezależność NBP.
- Pełni trzy podstawowe funkcje: banku emisyjnego, banku banków oraz centralnego banku państwa.
- Podstawowym zadaniem NBP jest utrzymanie stabilnego poziomu cen. Celem NBP jest ustabilizowanie inflacji na poziomie 2,5 proc. z dopuszczalnym przedziałem wahań +/- 1 punkt procentowy.

Organy NBP

- Organami Narodowego Banku Polskiego są: prezes NBP, Rada Polityki Pieniężnej oraz zarząd NBP.

Cele NBP

Do głównych obszarów działalności NBP należą:

- prowadzenie polityki pieniężnej,
- działania na rzecz stabilności krajowego systemu finansowego,
- działalność emisyjna,
- rozwój systemu płatniczego,
- zarządzanie rezerwami dewizowymi Polski,
- obsługa Skarbu Państwa,
- działalność edukacyjna i informacyjna.